

Portal - Sвето Кралевство Магије

www.alexanthorn.com

Arhiva Thornal

25. januar 2012

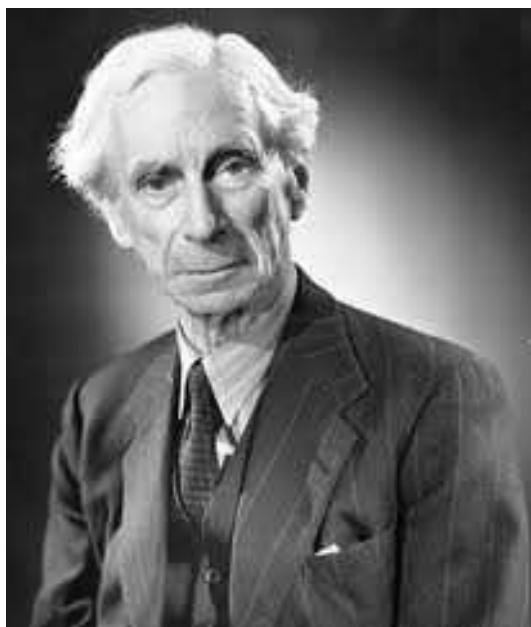
Zašto nisam хришћанин

Bertrand Rasel

Predavanje održano 6. marta 1927. u Gradskoj kući u Betersiju pod pokroviteljstvom Odeljenja za južni London Nacionalnog световног društva

Tema о којој ћу вам већерас говорити је - зашто нисам хришћанин. Можда би било добро да пре свега покушам да утврдим шта се подразумева под ређу хришћанин. У наше време многи је користе веома слободно. Неки под тим подразумевавају само особу која покушава да води добар живот. У том смислу припадници свих секата и вера би били хришћани, али ја не мислим да је то први смисао те рећи, ако ни због чега другог, а он због тога што она implicira да се они који нису хришћани - сvi будисти, конфуцијевци, мусимани и тако даље, не труде да воде добар живот.

Под хришћанином не подразумевам некога ко се трudi да живи поштено. Човек мора веровати у одређене ствари да бисмо га назвали хришћанином. Та рећ више нema пунокрвно значење какво је имала у доба светог Августина и светог Томе Аквинског. Ако би неко тада рекао да је хришћанин, то је подразумевало читав низ општепознатих чврстих уверења.

Šta je хришћанин?

Današnji хришћанин је другачији. И сам појам хришћанства је постао неодређенији. Међутим, две ствари су остale bitne за свакога ко се назива хришћанином. Прва је dogmatska - морате веровати у бoga и у бесмртност. Ако у то не верujete, не можете се назвати хришћанином. Затим морате имати неку vrstu uverenja koja se tiču samoga Христа. Muslimani, на primer, takođe верују у бoga и бесмртност, а ipak nisu хришћани.

У најманju руку морате веровати да је Христ bio, ако не božanstvo, a ono bar najbolji i najmudriji od svih ljudi. Sve ispod тога вам одузима право да се назовете хришћанином. Наравно, хришћанство има и други смисао, koji nalazite u Vitekerovom Almanahu i u geografskim knjigama, где se kaže da se светско stanovništvo deli na хришћане, muslimane, budiste, obožavaoce fetiša itd,

i u tom smislu smo svi mi hrišćani. Ali ovde ču zanemariti geografski smisao hrišćanstva. Kada vam objašnjavam zašto nisam hrišćanin, moram objasniti dve stvari: prvo, zašto ne verujem u boga i besmrtnost; i drugo, zašto smatram da Hrist nije bio najbolji i najmudriji od svih ljudi, mada mu priznajem visoki stepen moralne dobrote.

Krećem se u okviru vrlo striktne definicije hrišćanstva. Nekada je ono uključivalo i veru u pakao. Vera u večnu vatu pakla do skoro je bila bitna osnova hrišćanstva. U ovoj zemlji, kao što znate, to je prestalo da bude bitno posle jedne odluke sa kojom se nisu složili kanterberijski arhiepiskop i arhiepiskop od Jorka. U ovoj zemlji je zvanična religija regulisana zakonom koji je doneo engleski parlament. Tajno veće koje je o tome odlučivalo zaobišlo je mišljenje naših arhiepiskopa o tome i pakao je proglašen nevažnim. Zato ne insistiram na tome da hrišćanin mora da veruje i u pakao.

Postojanje boga

Došli smo do pitanja postojanja boga: to je jedno široko i ozbiljno pitanje, i kada bih se pozabavio njime na adekvatan način, zadržao bih vas ovde do kraja sveta, pa čete mi oprostiti ako budem nešto sažetiji od toga. Poznata vam je dogma hrišćanske crkve po kojoj se postojanje boga može dokazati razumom. Ovo je neobična dogma, ali je morala biti uvedena zato što su slobodni mislioci dosta rano počeli da tvrde da postoje razumni dokazi protiv postojanja boga, mada nam vera kaže da on postoji. Argumenti i razlozi protiv postojanja boga su se opširno iznosili, tako da je katolička crkva osetila da se tome mora stati na put. Zato su postavili tezu da se postojanje boga može dokazati razumom i ustanovili su neke argumente koji dokazuju njegovo postojanje. Tih dokaza ima više, ali ja ču se zadržati na svega nekoliko.

Dokaz prvog uzroka

Možda je najjednostavnije i najlakše shvatiti takozvani dokaz prvog uzroka, kojim se tvrdi da sve na ovom svetu ima uzrok. Kada se vraćamo unazad moramo doći do prvog uzroka, kojem se daje ime bog. Danas taj dokaz nema preteranu težinu, zato što ni prauzrok svega više nema onu vitalnost koju je nekada imao. Filozofi su došli do zaključka da pitanje prvog uzroka nema smisla. Kada sam bio mlad vrlo ozbiljno sam razmatrao ova pitanja i prihvatao dokaz prvog uzroka, sve dok sa osamnaest godina nisam pročitao Autobiografiju Džona Stjuarta Mila i tamo našao ovu rečenicu: *Moj otac me je učio da se na pitanje: Ko me je stvorio, ne može dati odgovor, jer ono istog trena navodi na pitanje: Ko je stvorio boga?* Ova prosta rečenica mi je pokazala lažnost dokaza o prvom uzroku.

Ako sve ima uzrok, onda ga i bog mora imati. Ako išta može postojati bez uzroka, onda to važi i za čitav svet, tako da ta tvrdnja nije valjana. Ona je iste vrste kao i hindu gledište da svet počiva na leđima slona, a slon na leđima kornjače. I kada se pita: *A šta je sa kornjačom*, Indus kaže: *Hajde da promenimo temu*. Svet može da postoji bez uzroka. Podjednako je moguće da on postoji oduvek. Nema nikakvog razloga da se prepostavi da je svet uopšte imao početak. Shvatanje da stvari moraju imati početak je rezultat siromaštva naše mašte. Zato prestajem da traćim vreme na dokaz o prvom uzroku.

Dokaz prirodne zakonitosti

Postoji, zatim, veoma ubičajen dokaz prirodne zakonitosti. To je bio omiljeni dokaz tokom celeg osamnaestog veka, naročito pod uticajem ser Isaka Njutna i njegove kosmogonije. Ljudi su posmatrali kako se planete okreću oko sunca prema zakonu gravitacije i smatrali su da je bog dao zapovest tim planetama da se kreću na određen način. Bilo je to, naravno, zgodno i jedno-

stavno objašnjenje koje im je uštedelo trud traženja objašnjenja zakona gravitacije. Danas zakon gravitacije razumemo na prilično komplikovan način koji je uveo Ajnštajn. Nemam nameru da vam držim predavanje o zakonu gravitacije, jer bi nam to oduzelo puno vremena. U svakom slučaju, zakon prirode koji je postojao u Njutnovom sistemu, podrazumeva da se priroda iz neobjašnjivih razloga ponaša jednolično. Sada znamo da su mnoge stvari koje smo smatrali prirodnim zakonima zapravo ljudske konvencije. Znamo da čak i u najudaljenijim delovima zvezdarnog prostora tri stope čine jedan jard. Ovo je bez sumnje značajna činjenica, ali jedva da bi se mogla nazvati zakonom prirode. Kada ste knete znanje o stvarnom ponašanju atoma, otkrićete da je njihovo kretanje mnogo manje podložno bilo kakvoj zakonitosti nego što se smatra, i da je pre u pitanju statistički prosek. Ako bacite kockice, dobićete duple šestice samo jednom u trideset i šest bacanja, ali to se ne smatra dokazom bilo čega, naprotiv, ako bi duple šestice izlazile pri svakom bacanju, mogli bismo da pomislimo da se radi o nečem unapred planiranom. Svi zakoni prirode su u tom smislu slične vrste. To su statistički proseci izvedeni iz zakona slučajnosti. Time čitava stvar u vezi sa prirodnim zakonom postaje manje impresivna.

Ideja da prirodni zakoni impliciraju zakonodavca potiče iz zbrke koja je nastala između prirodnih i ljudskih zakona. Ljudski zakoni su naredbe koje vam zapovedaju da se ponašate na određeni način, i vi možete odlučiti da li ćete se tako ponašati ili ne. Ali prirodni zakoni su opis onoga kako se stvari uistinu ponašaju. Ne može se tvrditi da postoji neko ko im je rekao da tako čine, jer ako pretpostavimo da taj neko postoji, suočeni smo sa pitanjem: *Zašto je bog doneo baš te prirodne zakone, a ne neke druge?*

Ako kažete da je to učinio iz svog vlastitog zadovoljstva i bez ikakvog razloga, shvatite da postoji nešto što nije podložno zakonu. Ako kažete, kao što kažu ortodoksniji teolozi, da je bog imao razlog da stvori baš te zakone, a ne neke druge - vi u stvari kažete da je taj razlog stvaranje boljeg svemira. Ali kada malo bolje pogledate svemir, to vam nikada ne bi palo na pamet. Kada bi postojao razlog za ustanavljanje zakona koje je bog stvorio, onda bi im i on sam bio podložan, pa prema tome nema nikakve prednosti u tome da uvodite boga kao posrednika. Imate zapravo zakon izvan i pre svih božanskih zakona i tako bog prestaje da služi vašoj svrsi, jer više nije krajnji zakonodavac. Ukratko, cela rasprava o prirodnom zakonu nema više ni izdaleka onu snagu koju je nekada imala.

U razmatranju ovih argumenata, ja se krećem kroz vreme. Argumenti za dokazivanje postojanja boga menjaju se kroz vreme. To su u početku bili čvrsti intelektualni dokazi, koji su otelovljivali sasvim definisane zablude. Kako se bližimo savremenom dobu, one postaju sve manje intelektualno ugledne, a sve više maglovito moralisanje.

Dokaz svrhovitosti

Sledeći korak u ovom procesu dovodi nas do dokaza svrhovitosti. Sve na svetu je uređeno upravo tako kako je potrebno da bismo mi mogli da živimo na ovome svetu. Ako bi svet i za mrvu bio drugačiji, mi ne bismo mogli da živimo u njemu. To je dokaz svrhovitosti. On ponekad poprima čudne oblike. Tvrdi se, na primer, da zečevi imaju bele repove da bi ih čovek mogao lakše nanišaniti. Pitam se šta bi zečevi rekli na ovo. Nije teško napraviti parodiju od ovog dokaza. Svi znamo čuvenu Volterovu opasku da je nos očigledno napravljen takvim kakav jeste da bi se na njega moglo staviti naočare. Ta vrsta parodije, pokazalo se, pogađa cilj direktnije nego u osamnaestom veku, jer od Darvinovog doba mnogo nam je jasnije zašto se živa bića prilagođavaju svojoj okolini. Ne radi se o tome da je okolina stvorena da bi odgovarala njima, nego o tome da se oni prilagođavaju njoj. U tome nema nikakvoga plana.

Kada se malo zamislimo nad dokazom svrhovitosti, zapanjuje kako su ljudi mogli poverovati da ovaj svet, sa svim svojim nedostacima, predstavlja najbolje što je svestruči i sveznajući mogao proizvesti tokom miliona godina. Ja u to stvarno ne mogu da poverujem. Zamislite da vam je data svemoć i sveznanje i milioni godina da usavršite svoj svet. Pa da li biste proizveli nešto bolje od Kju-Kluks-Klana ili fašista? Ako prihvatiće zakone nauke, morate pretpostaviti da će ljudski život i život uopšte na ovoj planeti vremenom nestati. On je samo faza u raspadanju sunčevog sistema. U izvesnoj fazi tog raspadanja došlo je do temperaturnih uslova pogodnih za ra-

zvoj protoplazme i pojavu života u jednom kratkom periodu postojanja sunčevog sistema. Na Mesecu se vidi ono ka čemu Zemlja ide - to je nešto mrtvo, hladno i beživotno.

Kažu mi da je ovakav pogled na stvari porazan i da ljudi, kada bi u to poverovali, ne bi mogli da žive. To je besmislica. Nikome nije stalo do toga šta će se desiti sa ljudima kroz milion godina. Čak i ako neki ljudi misle da brinu o tome, oni se samozavaravaju. Ljudi su uvek zabrinuti zbog nečega konkretnog, kao što je loša probava. Niko nije ozbiljno nesrećan zbog pomisli na nešto šta će se dogoditi milionima godina posle njega.

Slažem se da je sumorna pomisao da će život izumreti. Mada kada vidim šta sve ljudi rade, to da čemo izumreti mi se čini gotovo kao uteha, a ne nešto što mi zagorčava život.

Moralni argument

Sada dolazimo do kasnije faze argumentacije o postojanju boga, koju ču nazvati dobom intelektualnog opadanja. U pitanju je dokaz koji postavljaju teisti, a zove se moralni argument za postojanje boga. U stara vremena postojala su tri intelektualna dokaza postojanje boga i sve ih je odbacio Imanuel Kant u svojoj Kritici čistoga uma. Ali čim se oslobođio ovih dokaza, on je izmislio novi, moralni dokaz. On je bio poput mnogih drugih ljudi: skeptičan u intelektualnim pitanjima, ali spreman da u moralnima doslovno veruje u maksime koje je posisao sa majčinim mlekom. To ilustruje ono o čemu govore psihanalitičari - da na nas najjače deluju najraniji uticaji, a ne oni kasniji.

Kant je tako izmislio novi, moralni dokaz o postojanju boga i on je u raznim vidovima bio popularan tokom devetnaestog veka. Jedna njegova verzija kaže da ne bi bilo onoga što je ispravno ni onoga što je pogrešno kada ne bi postojao bog. U ovom trenutku me ne zanima da li ima razlike između onoga što je ispravno i onoga što je pogrešno. Ono što me zanima je sledeće: ako ste sasvim sigurni da postoji razlika između onoga što je ispravno i onoga što je pogrešno, vi se nalažite pred pitanjem - da li je ta razlika plod božije odluke ili ne?

Ako razlika između dobra i zla postoji po božijoj odluci, onda za samoga boga ne postoji razlika između onoga što je ispravno i onoga što to nije. Onda tvrdnja da je bog dobar prestaje da bude tačna. Ako hoćete da kažete, kao što tvrde teolozi, da je bog dobar, morate reći da ispravno i pogrešno imaju neko značenje koje je nezavisno od božje odluke, zato što su božje odluke dobre, a ne loše, nezavisno od same činjenice da ih je on stvorio. Ako to kažete, moraćete zatim reći da je ispravno i pogrešno nastalo ne samo božijim posredstvom, nego da su oni po svojoj biti, logički prethodili bogu. Mogli biste, ako biste hteli, reći da je postojalo više božanstvo koje je naređivalo bogu koji je stvorio ovaj svet, ili zastupati mišljenje koje zastupaju neki gnostici, koje sam često smatrao prihvatljivim, da je zapravo ovaj svet kakvog mi poznajemo stvorio đavo u trenutku kada bog nije gledao.

Argument ispravljanja nepravde

Postoji jedna neobična verzija moralnog argumenta, u kojoj se kaže: postojanje boga je potrebno da bi postojala pravda na svetu.

Delom svemira koji mi poznajemo vlada velika nepravda, i često dobri pate, a zli napreduju, i teško je reći koje od to dvoje više smeta čoveku, ali ako kosmos kao celinu zamislimo kao pravedno ustrojen, moramo pretpostaviti da postoji budući život koji će doneti ravnotežu životu i ovde, na zemlji. Zato se kaže da mora postojati bog i raj i pakao, da bi na kraju mogla postojati pravda. To je veoma neobičan argument.

Ako pogledamo na to sa naučnog stanovišta, reći čemo: *Ja poznajem samo ovaj svet. Ne znam kako je u ostalim delovima svemira, ali ukoliko se o tome uopšte može raspravljati moglo bi se reći da je ovaj svet prilično dobar uzorak svemira, pa ako na njemu ima nepravde, za verovati je da će je biti i drugde.* Pretpostavimo da ste otvorili sanduk pun narandži i videli da je gornji sloj

tru. Ne biste rekli: *Mora da su donji slojevi dobri, jer se tako uspostavlja ravnoteža*. Rekli biste: *Verovatno je cela pošiljka loša, a tako i naučnik zaključuje o prirodi kosmosa*. On bi rekao: *Na ovom svetu ima mnogo nepravde, i stoga postoji razlog da se pretpostavi da svetom ne vlada pravda, pa onda ima osnove za moralni argument protiv boga, a ne njemu u prilog*.

Intelektualni argumenti ove vrste nisu podsticajni za vernike. Ono što ljudi podstiče da veruju u boga nije nikakav intelektualni dokaz. Većina ljudi veruje u boga, jer su ih tome učili od ranog detinjstva i to je glavni razlog. Jak razlog je, mislim, i želja za sigurnošću, za jednom vrstom osećanja da postoji stariji brat koji će se brinuti o vama. To značajno podstiče želju ljudi da veruju u boga.

Hristov karakter

Ovo je tema kojom se racionalisti nisu bavili dovoljno, a to je pitanje da li je Hrist bio najbolji i najmudriji od svih ljudi. To se obično uzima zdravo za gotovo, i očekuje se da se svi složimo da je to istina. Ja se ne slažem, pri čemu se u mnogim stvarima slažem sa Hristom više od onih koji kažu da su hrišćani.

Sećate se da je on rekao: *Ne odupri se zlu: ko te udari po jednom obrazu okreni mu i drugi*. Ovo nije novo načelo ili nov princip. Njime su se služili Lao Ce i Buda nekih petsto ili šesto godina pre Hrista. To takođe nije princip koji hrišćani shvataju doslovno. Ne sumnjam u to da je sadašnji predsednik vlade, na primer, veoma iskren hrišćanin, ali ne bih nikome savetovao da ga ošamari. Mislim da bi taj neko otkrio da on smatra da je ovaj deo biblijskog teksta napisan samo u prenosnom smislu.

Postoji još jedna sjajna pojedinost. Sećate se da je Hrist rekao: *Ne sudite o drugima, da se ne bi sudilo o vama*. Ovaj princip nije omiljen u sudnicama hrišćanskih zemalja. Poznavao sam priličan broj sudija koji su ozbiljni hrišćani i nijedan od njih nije smatrao da postupa suprotno hrišćanskim principima radeći svoj posao. Zatim Hrist kaže: *Daj onome koji traži od tebe i ne odbij onoga koji traži da posudi od tebe*. To je veoma dobar princip. Nismo se ovde sastali da raspravljamo o politici, ali ne mogu, a da ne zapazim da se na poslednjim opštlim izborima vodila rasprava o upravo tome, tako da se mora pretpostaviti da se liberali i konzervativci u ovoj zemlji sastoje od ljudi koji se ne slažu s Hristovim učenjem.

Postoji još jedna Hristova maksima koja nije omiljena među našim hrišćanskim priateljima. Ona kaže: *Ako hoćete da budete savršeni, idite i prodajte ono što imate, i dajte siromasima*. To je izuzetna maksima, ali kao što rekoh, ne primenjuje se mnogo. Sve su ovo dobre izreke, ali je prilično teško postupati u skladu sa njima. Ne tvrdim da ih se ja pridržavam, ali ja nisam hrišćanin.

Mane Hristovog učenja

Pošto smo se složili da neke Hristove izreke imaju veliku vrednost, dolazim do onih kojima se ne može pripisati ni vrhunska mudrost niti vrhunska dobrota.

Istorijski je prilično sumnjivo da li je Hrist uopšte postojao, a ako jeste, mi o njemu ništa ne znamo, pa se prema tome ja ne bavim istorijskim Hristom. Bavim se Hristom onakvim kakav se javlja u jevanđeljima, a tamo se mogu naći stvari koje ne izgledaju previše mudro. On je, na primer, zaista verovao da će se njegov drugi dolazak na svet desiti za života njegovih savremenika.

On kaže: *Nećete otići u gradove Izraela dok se sin čoveka ne vrati*. Zatim kaže: *Ima nekih koji ovde stoje, a koji neće okusiti smrt dok se sin čoveka ne vrati u svoje kraljevstvo*. Ima mnogo mesta u jevanđeljima po kojima je sasvim jasno da on veruje da će se njegov drugi dolazak desiti za života ljudi koji su tada živeli. U to su verovali njegovi rani sledbenici i to je bila osnova njegovog moralnog učenja.

Kada je govorio: *Ne mislite na sutra*, i tome slično, to je govorio uglavnom misleći na svoj drugi povratak, u smislu da obične, svetovne stvari nisu važne. Poznavao sam neke hrišćane, koji su zaista verovali da je njegov drugi dolazak vrlo blizu. Poznavao sam paroha koji je strašno plašio svoju pastvu pričama da je Hristov drugi dolazak neminovan, pa ih je veoma utešilo kada su ga videli da sad i drveće u svom vrtu. Rani hrišćani su stvarno u to verovali i ustezali su se od sađenja drveća u svojim baštama, jer su poverovali Hristu da je njegov drugi dolazak blizu. U tom smislu, on očito nije bio mudar kao što su to bili neki drugi ljudi, a sigurno nije bio najmudniji od svih.

Moralni problem

Dolazimo zatim do pitanja morala. Postoji jedan vrlo ozbiljan nedostatak u Hristovom moralnom liku, po mom mišljenju, a to je da je on verovao u pakao. Lično ne verujem da bilo ko, ko je zaista duboko human, može verovati u večnu kaznu. Ali Hrist je očito, kako je rečeno u jevanđeljima, verovao u večnu kaznu. I stalno se iznova nailazi na scene njegovog osvetničkog besa prema onima koji odbijaju da slušaju njegove propovedi. To je stav uobičajen za propovednike, ali u ovom slučaju narušava vrhunsko savršenstvo Hristovog lika.

Kod Sokrata, na primer, nećete naići na takav stav. On je sasvim blag i uljudan prema ljudima koji ne žele da ga slušaju. Takav odnos je po mom mišljenju dostojniji jednog mudraca, nego da nastupi sa ogorčenjem.

U jevanđelju postoji mesto na kojem Hrist kaže: *Vi zmije, vi otrovnice, nećete izbeći prokletstvo pakla*. Tako je govorio ljudima kojima se nije dopalo njegovo učenje. Po meni, to baš nije najbolji način ophođenja. Ovakvih pretnji paklom ima mnogo. Postoji, naravno, i onaj poznati odeljak o grehu protiv Svetog Duha: *Ko god govorи protiv Svetog Duha, neće mu biti oprošteno ni na ovom ni na onom svetu*. Ovaj tekst je prouzrokovao neopisivo mnogo jada na svetu, jer su mnogi smatrali da su se ogrešili o Svetoga Duha i da im to neće biti oprošteno, ni na ovom ni na onom svetu. Zaista ne verujem da bi osoba sa odgovarajućim stepenom dobrote u svojoj naravi, usadila takav strah i užas u ljude.

Zatim Hrist kaže: *Čovekov sin će poslati svoje anđele, i oni će sakupiti u njegovom kraljevstvu sve ono što je grešno, i one koji čine nepravdu, i baciće ih u vatreno ždrelo; i tamo će se čuti zapomaganje i škr gut zuba*. To nastavlja da se ređa iz jednog stiha u drugi i čitalac počinje da oseća izvesno zadovoljstvo onoga koji to izgovara. Zašto bi inače to toliko ponavljaо.

Zatim, svi se sigurno sećate ovaca i koza, i kako će on, kada se vrati po drugi put, odvojiti ovce od koza, i reći će kozama: *Dalje od mene, vi prokleti, u plamen večni*. Zatim nastavlja: *I one će otići u večni plamen*, pa kaže: *Ako ti ruka zgreši, odseci je; bolje da se vratiš u život sakat, nego da sa dve ruke odeš u pakao, u plamen koji se nikada ne gasi. Gde crv ne umire i gde se vatra ne gasi*. On i to ponavlja više puta. Moram reći da je cela doktrina paklene vatre kao kazne za greh, doktrina okrutnosti. To je doktrina koja unosi okrutnost u svet. Generacije su stradale pod najstrašnjim mukama inkvizicije zbog ove doktrine i Hrist iz jevanđelja bi svakako trebalo da se smatra delimično odgovornim za to.

Emocionalni faktor

Kao što sam ranije rekao, ne smatram da pravi razlog iz kojeg ljudi prihvataju religiju ima ikakve veze sa dokazivanjem. Oni prihvataju religiju na emocionalnoj osnovi. Često nam kažu da je veoma pogrešno napadati religiju, jer religija čini ljudе čestitima. Tako kažu, ali ja to nisam primetio.

Poznata vam je, naravno, parodija tog dokaza u knjizi Samuela Batlera "Ponovno u Jerihonu". Sećate se da u Jerihonu postoji neki Higs koji stiže u daleku zemlju, i pošto tamo provede izvesno vreme, on beži u balonu. Vraća se posle dvadeset godina i nalazi novu religiju po kojoj nje-

ga obožavaju pod imenom Dete Sunca, i tvrde da je on uskrsnuo na nebo. On otkriva da upravo treba da se proslavi Praznik uznesenja, i čuje kako profesori Henki i Penki govore jedan drugome da nikada nisu videli tog čoveka Higsa i da se nadaju da ga nikada neće ni videti, ali oni su visoki sveštenici religije Deteta Sunca. On je vrlo ogorčen, prilazi im i kaže: *Ja ću raskrinkati ovu celu prevaru i reći ljudima Jerihona da sam to samo ja, čovek Higs, i da sam otisao u nebo balonom*. Oni mu odgovaraju: *Ne smeš to učiniti, jer je moral u ovoj zemlji povezan sa tim mitom, i ako jednom saznaju da nisi otisao u nebo, postaće zli*, i tako ga ubede i on mirno odlazi.

U tome i jeste stvar - u uverenju da bismo svi mi bili zli, kada se ne bismo pridržavali hrišćanske vere. Čini mi se da su ljudi koji su je se pridržavali većinom bili veoma zli. Što je religija bila intenzivnija u nekom periodu i što je dublja bila dogma, tim je veća bila okrutnost i stanje je tim bilo gore. U takozvanim epohama vere, kada su ljudi zaista verovali u hrišćanstvo potpuno i bez rezerve, postojala je inkvizicija sa svojim mučenjima. U ime religije su spaljeni milioni nesrećnih žena i primenjivana je svaka druga vrsta surovosti.

Posmatrajući svet vidimo da je svaki i najmanji napredak u ljudskim osećanjima, svako poboljšanje u krivičnom zakoniku, svaki korak ka suzbijanju ratova, ka boljem postupanju prema obojenim rasama, svako ublažavanje ropstva, svaki moralni napredak bio uporno suzbijan od strane organizovanih crkava. Tvrdim sasvim određeno da je hrišćanska religija, onakva kakva je organizovana u crkvama, još uvek glavni neprijatelj moralnog napretka u svetu.

Kako crkve usporavaju napredak

Možda ćete pomisli da idem predaleko kada kažem da je to još uvek tako. Ne mislim da preterujem. Uzmimo jednu činjenicu. Podnećete je zajedno sa mnom. Ne radi se o prijatnoj činjenici, ali crkve teraju čoveka da spominje neprijatne stvari. Pretpostavimo da se u ovo današnje doba jedna neiskusna devojka uda za sifiličara. U tom slučaju katolička crkvakaže: *To je jedan neraskidivi sakrament. Morate izdržati celibat ili ostati skupa. Ako ostanete skupa, ne smete preduzeti korake da sprečite rađanje sifilične dece*. Niko čije prirodno saosećanje nije izopačeno dogmom, ili čija moralna priroda nije sasvim bezosećajna prema svakoj vrsti patnje, ne bi mogao tvrditi da je to ispravno i kako takvo stanje stvari treba da se nastavi.

Ovo je samo primer. Ima mnogo načina na koje u ovom trenutku crkva nameće mnogim ljudima nezaslužene i nepotrebne patnje, svojim insistiranjem na onome što ona odluči da naziva moralom. I naravno, kao što znamo, ona je protivnik napretka i poboljšanja svega što ublažava patnju na svetu, jer shvata moral kao ograničeni niz pravila ponašanja koja nemaju nikakve veze sa ljudskom srećom. I kada kažete da ovo ili ono treba da se učini, jer bi to doprinelo ljudskoj sreći, ona smatra da to sa moralom nema nikakve veze: *Kakve veze ima ludska sreća sa moralom? Cilj morala nije da usreći ljude*.

Strah, osnova religije

Religija se zasniva, ja mislim, uglavnom i na prvom mestu, na strahu. Tu se radi delimično o užasu pred nepoznatim, a delimično, kao što sam rekao, o želji da imate neku vrstu starijeg brata, koji će biti pored vas u svim nevoljama i nesuglasicama.

Strah je osnova cele te stvari - strah od nepoznatog, strah od poraza, strah od smrti. Strah je poroditelj okrutnosti, i stoga nije čudno što okrutnost i religija idu ruku pod ruku. To je zato što je strah osnova i jednog i drugog. Mi smo počeli pomalo da shvatamo stvari i da pomalo ovladavamo našim svetom uz pomoć nauke, koja je silom isla korak po korak protiv hrišćanske religije, protiv organizovanih crkava i njihovih zastarelih pravila. Nauka nam pomaže da prevaziđemo bedni strah u kojem je ljudski rod živeo generacijama. Nauka nas uči, a ja mislim da to čine i naša vlastita srca, da više ne tražimo neku zamišljenu potporu, da više ne izmišljamo saveznike na nebu, nego da ovde dole uložimo napor da od ovoga sveta napravimo mesto dostojno života, umesto užasnog sveta koji su vekovima stvarale crkve.

Šta moramo učiniti

Treba da stanemo na svoje noge i pogledamo svetu u lice - u njegove dobre i loše strane, njegovu lepotu, njegovu ružnoću; da vidimo svet kakvim on jeste i da ga se ne bojimo. Svet treba osvojiti inteligencijom, a ne samo sedeti u njemu u ropskoj pokornosti pred svojim strahom. Čitava zamisao o bogu je proizašla iz drevnih istočnjačkih despotija. To je zamisao koja nije vredna slobodnog čoveka.

Kada čujete kako se ljudi u crkvi ponižavaju i govore za sebe da su bedni grešnici i ostalo, to je vredno prezira i nedostojno ljudskih bića koja imaju samopoštovanje. Treba da se dignemo i svetu otvoreno pogledamo u lice. Treba da uradimo sve što možemo, i to će uvek biti bolje od onoga što su ovi drugi napravili kroz sve vekove.

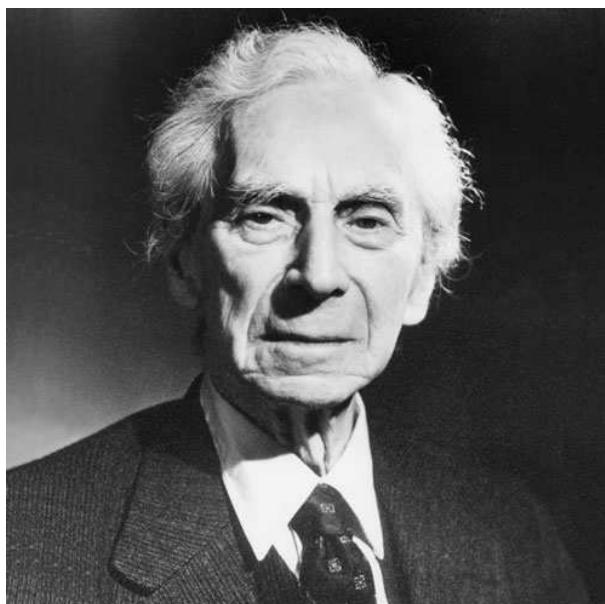
Za dobar svet su potrebni znanje, dobrota i hrabrost. Nije potrebno da sa žaljenjem čeznemo za prošlošću i sputavamo svoju inteligenciju rečima koje su davno izrekli neupućeni ljudi. Potreban je neustrašiv pogled na svet i slobodna inteligencija. Potrebna je nada u budućnost, a ne osvrtaњe na prošlost koja je mrtva i koja će biti daleko prevaziđena budućnošću koju će stvoriti naš um.

Dodatak prvi

Mudre misli

Izvor: www.mudremisli.com

- * Moć ne sme biti cilj života nego sredstvo za druge ciljeve.
- * Pobeda nad strahom je početak mudrosti.
- * Ne plaši se da izneseš ekscentrično mišljenje; svako sada prihvaćeno mišljenje nekada je bilo ekscentrično.
- * Strah od ljubavi jednak je strahu od života, a oni koji se boje života, već su napola mrtvi.
- * Moć je slatka; ona je droga, ona je želja koja se povećava navikom.
- * Uživanje u mržnji čini socijalni život nemogućim.
- * Mnogi ljudi nažalost tek u nesreći otkrivaju da su pre bili srećni.
- * Težnja za znanjem mislim da je ponajviše podstaknuta ljubavlju za moći.
- * Dobre odnose postižemo najbrže ako se ponašamo kao da ih već imamo.
- * Najveća žalost je u tome što su glupani toliko sigurni, a mudri tako puni sumnje.
- * Tako dugo dok ljudski život traje, sloboda će biti suštinska za mnoge od najvećih dobara koje naša zemaljska egzistenca može da ponudi. Ona ima svoj duboki izvor u jednom od najelemtarnijih instikata.

Dodatak drugi

Bertrand Artur Vilijam Rasel

Izvor: www.wikipedia.org

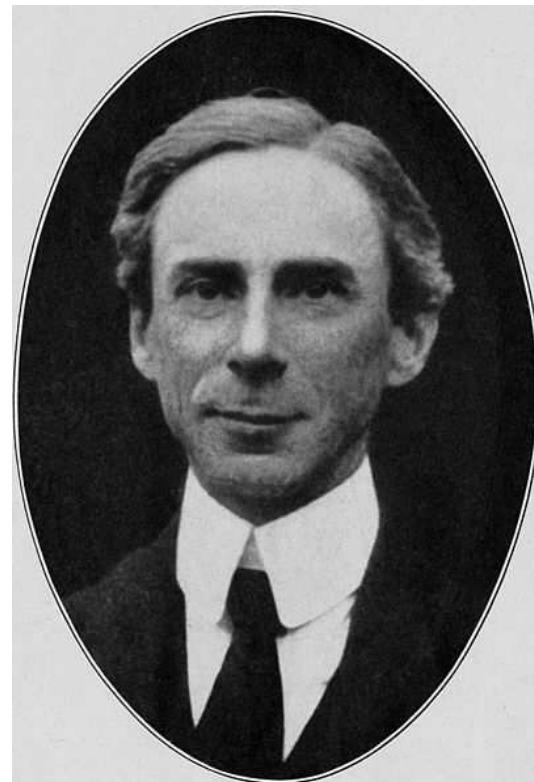
Prilagodio i dopunio: Alexander Thorn

Bertrand Arthur William Russell (18. maj 1872. - 2. februar 1970.), engleski filozof, matematičar i društveni reformator

Studirao je filozofiju i matematiku na Triniti Koleđu u Kembridžu, gde po završetku studija 1895. počinje univerzitetsku karijeru, ali je 1916. udaljen zbog borbene protivratne agitacije, a 1918. je iz istog razloga zatvoren na šest meseci. Potočak je ugledne plemićke porodice, ali ubrzo i sam stiče glas slobodnog mislioca, pacifiste, kritičara građanskog morala i borca za ljudsku jednakost. Politički se angažuje na levom krilu laburističke stranke, ali na zastupničkim izborima 1922. i 1923. nema uspeha. Od 1938. do 1944. predavao je na različitim univerzitetima u SAD, a tek je 1944. ponovo izabran za profesora na Triniti Koleđu.

I nakon Drugog svetskog rata nastavlja s političkom aktivnošću humaniste: bori se protiv "ludila hladnog rata", predsedava "Međunarodnim sudom za utvrđivanje ratnih zločina u Vijetnamu", pa je u 89. godini drugi put zatvoren kao vođa i učesnik antinuklearnih demonstracija. Nobelovu nagradu za književnost dobio je 1950. godine. Njegovo prvo filozofsko interesovanje vezano je za matematički prilaz filozofiji, a iz te faze proizšlo je monumentalno delo "Principi mathematike" nastalo u saradnji sa A. N. Vajthedom, koje je obojici autora donelo svetsku slavu i postalo ishodište novog smera u filozofiji i matematici. Već 1901. istaknuo se kao brilljantan logičar, uočivši paradoks koji je proizlazio iz petog aksioma Fregeove logičke analize aritmetike (Raselov paradoks). Paradoks berberina je još jedan od poznatijih paradoksa koji se bavi teorijom skupova.

U svojoj konkretnoj društvenoj borbi decidirani je kritičar svake dominacije, bez obzira da li ona proizlazi iz vlasništva, države ili iz međurasnih i međupolnih odnosa.

Glavna Dela

- Principi mathematike
- Načela društvene obnove
- Uvod u matematičku filozofiju
- Osvajanje sreće
- Istorija zapadne filozofije
- Istraživanje značenja i istine
- Naše saznanje spoljašnjeg sveta
- Filozofija logičkog atomizma
- Analize materije
- Problemi filozofije
- Mudrost Zapada

Dodatak treći

Bertrand Rasel ili čajnik, jednorog i špageti

Autor: Srđan Jovanović

Izvor: www.danas.rs

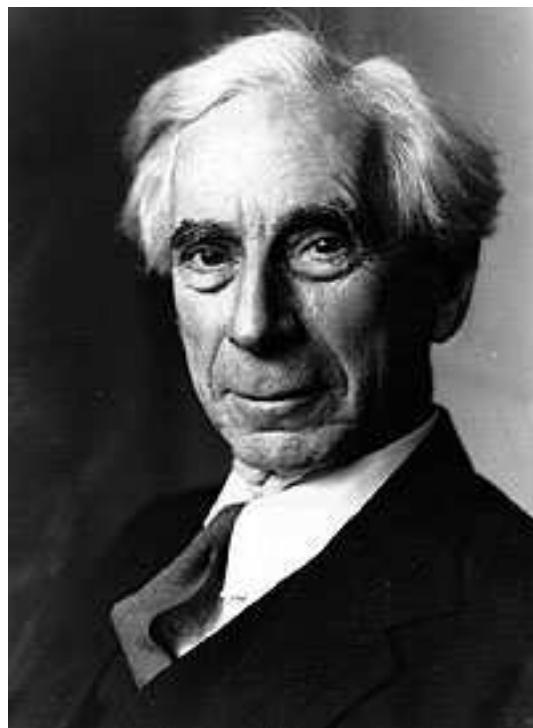
Bertrand Rasel, čuveni britanski filozof, humanista, pacifista, matematičar i logičar, rođio se sedamdesetih godina preprošlog veka. U akademskim krugovima poznat je kao izraziti protivnik religije, pogotovo hrišćanstva. Inače je poznat kao filozof koji je rešio tzv. Raselov paradoks (izvestan logički problem), a i kao dobitnik Nobelove nagrade za književnost pedesetih godina.

Fascinantno je kako je jedna u suštini hrišćanska kultura uspela da prikrije njegovo snažno protivljenje religiji, pa i veliki broj antireligijskih eseja koje je napisao, među kojima su "Zašto nisam hrišćanin", "Da li je religija donela išta dobro čovečanstvu" (odgovoricemo ubrzo i na ovo pitanje) i "Ideje koje su nanele štetu čovečanstvu" (jasno je koja je jedna od tih ideja). Ljudi znaju za njegovu fenomenalnu sintetičku "Istoriju zapadne filozofije", pa i za njegovu Nobelovu nagradu, ali ovi eseji, ma koliko važni, ne dobijaju ni približno dovoljno pažnje.

Rasel religiji priznaje dva pozitivna uticaja: navodi kako je pomogla starim Egipćanima da shvate pomračenja sunca, a pre toga ljudima da fiksiraju kalendar. I to je sve. Ništa više korisno religija nije donela čovečanstvu. Rasel, slično Titu Lukrečiju Karu, vidi religiju kao instancu koja niče iz straha, dodajući kako je ona *izvor neopisive patnje ljudskoj rasi*. Rasel je bio potpuno u pravu, budući da je čist broj monstruoznosti koje su se odigrale na planeti Zemlji, a koje su imale religiju kao povod, nepoznat. Ogroman, a nepoznat. *Nema nikakvog razloga da verujemo bilo kojim dogmama tradicionalne teologije, a nadalje, nema ni razloga da želimo da budu istinite. Sve dok čovek nije podređen onostranim silama, sloboden je da kroji sam svoju sudbinu. Odgovornost je na njemu, kao i šansa.*

Virtuoznim jezikom i prevashodno tečnim, jasnim izrazom, Rasel ide od jednog do drugog takozvanog "dokaza" o postojanju Boga, razarajući ih do tada neviđenom elegancijom. Ideju da za sve postoji nekakav "prvobitni pokretač" (koji je, naravno, Bog) Rasel uništava čistom logikom: *Nema razloga da se pomisli da je svet uopšte i imao početak. Ideja da sve stvari imaju početak je tu samo zbog siromaštva naše imaginacije.* Novija otkrića fizike tokom dvadesetih i tridesetih godina, a i potom, u suštini su Raselovom argumentu dali težinu, ali o tome neki drugi put.

Svakako najvažniji argument koji je Rasel ostavio ateizmu u amanet je tzv. "argument čajnika". Naime, Rasel je primetio kako ljudi generalno misle da je na skepticima i ateistima da "dokažu da Bog ne postoji". Ovo je, svakako, logička besmislica i veoma tipična greška u logici poznata pod imenom "ad ignorantiam"; to je pogreška u kojoj subjekat misli da, ukoliko nešto ne može da se dokaže da "nije", znači da automatski "jeste". Rasel na to odgovara tako što zamišlja jedan keramički čajnik koji lebdi u Zemljinoj atmosferi. Budući da je suviše mali, ne može da se vidi, tako da ne možemo dokazati da ne postoji. Ergo, postoji jedan keramički čajnik koji levitira u našoj atmosferi! Sad samo ostaje da dodamo masu knjiga koje su pisane o čajniku, porodice koje ubedjuju svoju decu kako čajnik stvarno postoji i kako upravlja našim životima (jer ipak ne možemo da dokažemo da to nije tako), i eto nama religije čajnika. Moderna varijanta čajnika Bertranda Rasa je takozvani "nevidljivi ružičasti jednorog" (Invisible Pink Unicorn). Naime, jedno-

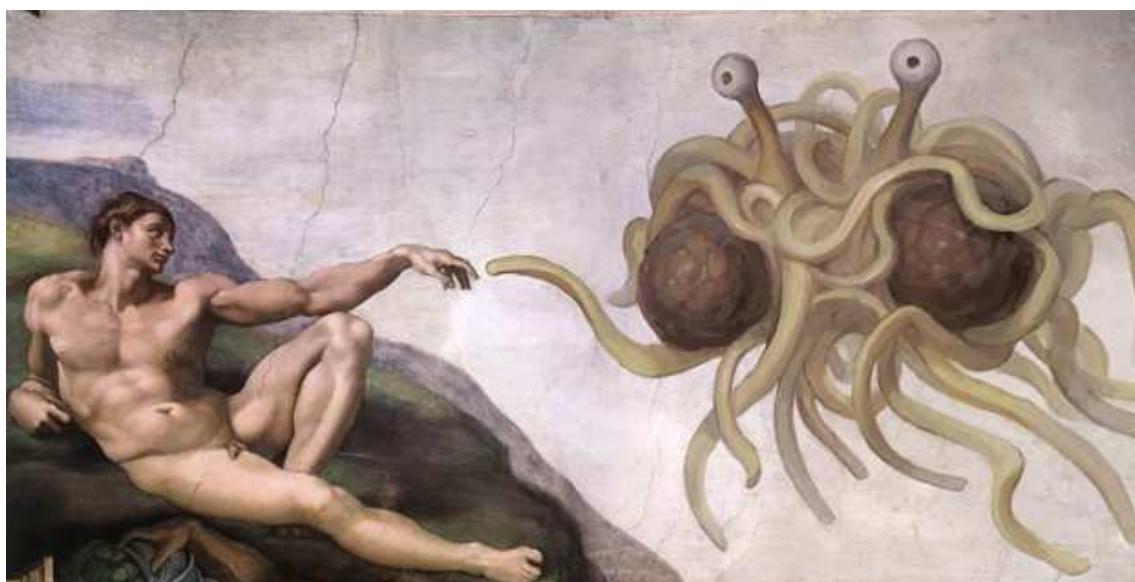

rog postoji, jer nikako ne možemo da dokažemo da ne postoji. On je takođe nevidljiv, ali isto tako i ružičaste boje. Na pitanje kako znamo da je ružičast ukoliko je nevidljiv, odgovor je jasan – imamo snažnu veru da je ružičast, a ne možemo ni da dokažemo da nije, stoga - nevidljivi ružičasti jednorog postoji!

Bilo kako bilo, nije ni jednorog jedini. Tu je i tzv. Pastafarianstvo, iliti crkva Letećeg špagetomonastruma (Church of the Flying Spaghetti Monster). U parodiji na monoteizam, pastafarianjaci tvrde (pored toga da rade u tajnosti i da ih ima više od deset miliona, ovome se naravno mora verovati jer nema nikakvog dokaza, a eto, ipak su u tajnosti, znači da je to tačno) kako ih je Špagetomonstrum "dotakao svojim testastim krakom" i tako im se "otkrio". Na slici ispod možete videti prikaz koji "očigledno" potvrđuje njegovo postojanje. Sve se, naravno, bazira na veri, a ne može se dokazati suprotno.

Dok Raselov čajnik živi i dan-danas u reinkarnaciji Jednoroga i Špagetomonstruma, za vreme njegovog skoro stogodišnjeg života, ovog filozofa mučio je establišment, najpre zbog njegovog pacifizma i protivljenju svetskim ratovima. Bio je hapšen (kako se samo drznuo da se usprotivi nasilju), a potom mu je bilo zabranjeno da predaje na fakultetu u Njujorku jer je neko odlučio da je Rasel "nemoralan" i da "korumpira decu". U očima religije, ipak, obrazovanje je blasfemija, izgleda.

Rasel se usprotivio i uspeo da pobedi armije besmisla. A njegov čajnik je sa nama i dan današnji.

**Sve dok čovek nije podređen onostranim silama,
slobodan je da kroji sam svoju sudbinu.**

(Rasel)

Portal - Sveti Kraljevstvo Magije

www.alexanthorn.com